

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025.17:070(477=411.16)''1988/2004''

Олена Сергіївна Залізняк,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4437-4042>

наукова співробітниця,

відділ пресознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: olenazalizniuk@ukr.net

Ірина Миколаївна Швець,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4847-6097>

молодша наукова співробітниця,

відділ пресознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: shvets.irina@ukr.net

**ЄВРЕЙСЬКІ ГАЗЕТИ У НАУКОВОМУ КАТАЛОЗІ «ГАЗЕТИ
НАЦІОНАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ УКРАЇНИ 1988–2004 РОКІВ У ФОНДАХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ
В. І. ВЕРНАДСЬКОГО»: ЗБЕРІГАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ**

У тезах ідеться про зберігання та вивчення єврейських газет, що увійшли до наукового каталогу «Газети національних спільнот України 1988–2004 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського».

Ключові слова: єврейські газети, збереження, каталог, національні спільноти, редактор, фонд.

Наприкінці 1980-х років в Україні розпочався справжній газетний бум, майже кожного дня з'являються нові видання як наслідок багаторічного інформаційного голоду. Нові газети принципово відрізняються від офіційних видань засновником, власником, тематикою, читацькою аудиторією тощо.

У перші роки перебудови й упродовж наступних двох десятиліть на території сучасної України відродилося та утворилося багато різноманітних єврейських організацій, кожна з яких намагалася видавати свою газету.

Упродовж 2021–2022 рр. співробітники відділу пресознавства (ВП) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) Олена Залізнюк та Ірина Швець працювали над підготовкою до друку наукового каталогу «Газети національних спільнот України 1988–2004 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», до якого ввійшли й газети єврейських організацій, товариств, фондів тощо.

Каталог містить 259 назв газет (192 газети та 67 різноманітних спецвипусків, додатків і сторінок до них), які зберігаються у фондах НБУВ. Це видання релігійних, культурно-просвітницьких, науково-просвітницьких та культурно-історичних центрів, національних агенцій, громад, клубів, об'єднань, організацій та рухів.

У виданні «Газети національних спільнот України 1988–2004 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» найбільше представлено єврейських видань (103 назви): 63 газети та 40 додатків до них.

У грудні 1990 р. у Києві зареєструвалася газета Київської міської єврейської громади «Возрождение», яку очолював Ілля Левітас. Після отримання Україною незалежності в 1991 р. видання згодом символічно змінило назву на «Возрождение'91», потім «Відродження=Возрождение», з 1999 р. – на «Возрождение ХХІ век». Більше десяти років очолював газету відомий журналіст Анатолій Гельман. Навіть після від'їзду до Ізраїлю Анатолій Гельман опікувався виданням газети, залишився її почесним редактором та власним кореспондентом. Головним редактором газети став Олег Козерод. У різні роки до редколегії газети входили історіографи, киевознавці, мистецтвознавці, поети, філософи тощо. Газета виходила двічі на місяць російською та їдишем, є матеріали українською мовою. Наклад часопису коливався від 4000 до 10000 примірників. До газети виходили додатки: «Возрождение : информационный бюллетень», «Возрождение:

информационный листок», «Возрождение : спецвыпуск». Також видання містить сторінки: «Литературная страница», «Литстудия «Третьи ворота», «Религиозная страничка», «Страницы истории», «Страничка спонсора». У НБУВ зберігаються номери газети за 1990–1999, 2001, 2003 рр.

У липні 1991 р. в Києві засновано єдину у світі державну єврейську газету «Еврейские вести». Починає виходити часопис як додаток до газети Верховної Ради України «Голос України». У 2009 р. газету передано Міністерству культури України. Редагував видання український історик, педагог, журналіст, президент Ради національних товариств Ілля Левітас. До редколегії газети входили відомі діячі культури України. Газета виходила двічі на місяць російською та їдишем, є матеріали українською мовою. Наклад часопису коливався від 4 000 до 20000 примірників. До газети виходив додаток «Еврейские штучки». У НБУВ зберігаються номери газети за 1991–2004 рр.

Часопис «Черновицер блетер=Черновицкие листки» засновано в 1928 р. в Чернівцях. У 1937 р. під впливом закону про заборону єврейської преси на території Румунії газету закрили. Проте історія популярного на Буковині видання не закінчилася. У 1990 р. Товариство єврейської культури імені Еліезера Штейнбарга в Чернівцях очолив письменник Йосип Бург, який дебютував у «Черновицер блетер=Черновицкие листки» з оповіданням «Ойфн плитнтрайб» («На лісосплаві») ще в 1934 р. Йосип Бург вирішив відновити вихід газети та став її головним редактором. Також газету редагували Л. Зінгер і Л. Фінкель Л. (1990–1991). Газета виходила один раз на місяць російською мовою та їдишем, є матеріали українською мовою. Наклад часопису коливався від 200 до 999 примірників. Упродовж 1992–1997 рр. до газети виходив додаток «Мой Израиль». У НБУВ зберігаються номери газети за 1990–2003 рр.

З квітня 1991 р. у Дніпропетровську починає свій вихід газета «Шабат Шалом» – офіційний орган Дніпропетровської єврейської громади. Засновник і головний редактор видання – Михайло Каршенбаум. Газета виходить один раз на місяць російською, є матеріали українською мовою та їдишем. Наклад часопису коливається від 4000 до 5000 примірників. До газети виходять

додатки: «Вестник Еврейского общинного центра», «Вестник Сохнута», «Израиль далёкий и близкий», «Яхад». У НБУВ зберігаються номери газети за 1992–2022 рр.

У грудні 1991 р. за сприяння Харківського представництва розподільчого комітету «Джойнт» вийшов перший номер харківської єврейської газети «Шалом». Засновник видання – Харківська Асоціація діячів і друзів єврейської культури, головний редактор – Павло Сокольський. У різні роки газету також редагували В. Лебединський та М. Хабинський. «Шалом» виходить один раз на місяць українською, російською мовами та мовою їдиш. Наклад часопису коливається від 5000 до 10000 примірників. У НБУВ зберігаються номери газети за 1991–1997, 1999–2014, 2016 рр.

Представлені в каталозі єврейські видання зберігаються у відділі формування та використання газетних фондів (ВФВГФ) та у відділі фонду юдаїки Інституту рукопису (ВФЮ ІР). Наукові примітки, які супроводжують деякі бібліографічні описи в каталозі, розкривають зв'язок між газетними виданнями та наводять відомості щодо їхнього авторського, редакторсько-видавничого складу тощо.

UDC 027.54(477-25)НБУВ:025.17:070(477=411.16)''1988/2004''

Olena Zalizniuk,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4437-4042>

Research Fellow,

Press Studies Department,

V. Vernadsky National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: olenazalizniuk@ukr.net

Iryna Shvets,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4847-6097>

Junior Research Fellow,

Press Studies Department,

V. Vernadsky National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: shvets.irina@ukr.net

**JEWISH NEWSPAPERS IN SCIENTIFIC CATALOGUE “NEWSPAPERS OF
THE NATIONAL COMMUNITIES OF UKRAINE FROM 1988-2004 IN THE
FUNDS OF THE VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE”:
PRESERVATION AND STUDY**

The paper deals with the preservation and study of Jewish newspapers that are contained in the scientific catalogue “Newspapers of the National Communities of Ukraine from 1988–2004 in the collections of the Vernadskyi National Library of Ukraine”.

Keywords: catalogue, editor, collections, Jewish newspapers, national communities, preservation.